

Dziecko agresywne w grupie.

Co to jest agresja?

Agresja pochodzi z łacińskiego *agressio* – napaść i oznacza w opinii większości naukowców zamierzone działanie skierowane przeciwko osobom lub przedmiotom, wywołującym u jednostki niezadowolenie, gniew. Celem jej jest wyrządzenie komuś/czemuś szkody, straty lub bólu. Może ona (agresja) mieć formę otwartą lub symboliczną.

Agresja może przybierać różne oblicza:

1. agresja fizyczna:

- zachowania pojedyncze: uderzenie, potrącenie, szarpanie, wyrywanie przedmiotów, podstawianie nogi, kopanie;
- reakcje mimiczne: wykrzywanie się, przedrzeźnianie, posługiwanie się w toku agresji przedmiotami martwymi, rzucanie, uderzanie, klucie;
- zachowania kompleksowe: przybierają postać bójek, przestraszania, drażnienia, wybuchów złości skierowanej na kogoś lub coś.

2. agresja werbalna:

- atak słowny polegający na groźeniu, straszaniu;
- werbalne odbieranie lub ograniczanie swobody i uprawnień przysługującej danej osobie np. zabronienie udziału w zabawie;
- podawanie fałszywych informacji w celu wprowadzenia w błąd;
- wypowiedzi poniżające, kpiny, złośliwe uwagi, przezwiska;
- rozpowszechnianie nieprawdziwych informacji o danej osobie, obmawianie, plotkowanie, skarżenie.

3. agresja pośrednia lub cicha:

- prowokacyjne wyłączenie się z rozmowy, świadome ignorowanie i przesadnie wyraźny brak zainteresowania oraz wzbranianie się przed kontaktem społecznym.

4. agresja relacji:

- negatywne wypowiedzi bezpośrednio do lub też pośrednio o ofierze nadszarpują stosunki dziecka z jego rówieśnikami.

Przyczyny wzrastającej agresji u dzieci.

Jedną z przyczyn wzrastającej agresji u dzieci można doszukiwać się w rodzinach. Dzieci, które mają zaspokojoną potrzebę bezpieczeństwa w swoich rodzinach, są mniej agresywne i lepiej radzą sobie z emocjami. Gdy są otaczane miłością i zainteresowaniem, mają mało

powodów do agresji i wrogości. Wówczas, gdy ich świat wartości i potrzeb zostaje zaburzony mogą uciekać się do zachowań niewłaściwych, charakterystycznych dla działań agresywnych. Jeżeli rodzice są konsekwentni w stosowaniu dyscypliny, dzieci mają mniejsze tendencje do zachowań agresywnych. Często rodzice mają niewystarczający lub mały wkład w proces wychowania swoich dzieci, ze względu na codzienne zabieganie i zapracowanie o dobre i godne życie w rodzinie. Dorośli coraz mniej czasu poświęcają wychowaniu swoich dzieci, których potrzeby psychiczne zostały niezmiennione. Jak zawsze oczekują od rodziców miłości, akceptacji, poczucia bezpieczeństwa. Te potrzeby są także związane z życiem religijnym w rodzinie. Przykład rodziców, którzy znajdują czas na wspólną rozmowę, odpoczynek z dziećmi, wspólne przeżywanie świąt i ważnych uroczystości, czas na modlitwę i pójście do kościoła ma bardzo dobry wpływ na kształtowanie się osobowości dziecka zarówno w sferze emocjonalnej, jak i duchowej. Do innych przyczyn wzrastania agresji u dzieci mających źródło w rodzinie ma wpływ:

- brak jasnego przekazu „co jest dobre z co złe”,
- wychowanie w duchu „dziecko nie ma głosu”,
- kryzysy domowe (kłótnie, rozwód rodziców),
- podwójne wzorce zachowań (co innego mówi się, a co innego robi).

Innym szczególnie groźnym źródłem wzrastania agresywnego zachowania wśród dzieci jest telewizja, gry komputerowe i cały mechanizm związany z mediami. Analizując poszczególne przypadki dostrzega się analogię do zachowań bohaterów filmowych z tzw. "kina akcji". Tak jak w filmie, mamy do czynienia z nieludzką wręcz brutalnością, bezwzględnością i okrucieństwem. Jednostki słabe są bez szans, liczy się siła i przemoc.

W świecie tych młodych ludzi nie ma miejsca na uczucia i kompromis, podobnie jak w "filmach walki" dominuje obawa przed porażką i kompromitacją, którą można pokonać siłą, zagłuszyć agresją. Często filmy czy gry komputerowe dostarczają negatywnych wzorców, które są łatwo przejmowane przez widzów, choćby w formie naśladownictwa zachowań filmowych idoli. Podobnemu procesowi naśladownictwa sprzyja również oferta programów telewizji, która chcąc pozyskać widza pokazuje filmy przepelnione agresją, nie zważając często na porę ich emisji. Coraz częściej uwagi te dotyczą również bajek dla dzieci, w których tradycyjnie już dobro walczy ze złem, tylko z tą zasadniczą różnicą, iż owa walka przybiera formę wręcz makabrycznych scen. Bohaterowie współczesnych bajek to często herosi o nadludzkiej sile, potrafiący niszczyć i zabijać. I mimo że bajki zawierają zawsze jakiś morał, to jednak wydaje się wielce wątpliwe, czy aby na pewno trafi on do dziecka. Przyczyn

zachowań agresywnych można by doszukiwać się jeszcze w wielu obszarach życia dziecka, ale chciałam zwrócić uwagę szczególnie na środowisko rodzinne.

Dlaczego dzieci zachowują się agresywnie?

Na powstanie zachowań agresywnych ważny wpływ ma otoczenie, w którym dziecko wzrasta. Dzieje się tak, gdy:

- dziecko często ma do czynienia z agresją i przemocą,
- w rodzinie obserwujemy brak zainteresowania sprawami dziecka.

Wymienione sytuacje powodują takie oto nieprawidłowości:

- brak ciepła rodzinnego,
- chłód emocjonalny wobec dziecka (zwłaszcza w pierwszych latach życia),
- brak jasno wyznaczonych granic jak dziecku wolno się zachować wobec innych, a jak nie,
- brak reakcji ze strony rodziców w rozpoznawaniu i akceptowaniu zachowań dziecięcych.

Można jeszcze wymienić w związku z postawą rodziców słabo rozwiniętą samokontrolę własnych emocji, wzory zachowań agresywnych, nadużywanie alkoholu. Dzieci mogą przejawiać zachowania agresywne będące wynikiem usposobienia dziecka. Większe prawdopodobieństwo istnieje, że agresja rozwinię się u dziecka o temperamencie łagodniejszym. Spotyka się również dzieci, które łatwo reagują na bodźce zewnętrzne i wewnętrzne chłonąc niekiedy zbyt szybko zachowania agresywne.

Przyczyna zachowań agresywnych może mieć swoje źródło także w środowisku przedszkolnym, w którym dziecko przebywa. Czynnikiem najczęściej mającym wpływ na zachowania niewłaściwe wśród dzieci jest:

- zbyt duża liczba dzieci w grupie,
- hałas, mała przestrzeń i ograniczona ruchliwość,
- narzucony z góry porządek,
- niewłaściwy sposób komunikowania się z nauczycielami i rówieśnikami,
- brak doceniania, częste wskazywanie tylko negatywnych zachowań,
- brak poczucia współodpowiedzialności.

Dzieci, które przejawiają zachowania niepożądane zdaniem rodziców, nauczycieli jak i otoczenia, charakteryzuje postawa:

- dokuczają innym, szczególnie słabszym, bezbronnyim rówieśnikom,
- lubią dominować i podporządkowywać sobie innych,
- łatwo się denerwują i wybuchają złością,
- nie potrafią radzić sobie z trudnościami i przeciwnościami,
- często są nastawione na postawę „nie”,
- mają trudności z przestrzeganiem ogólnie przyjętych zasad,
- mają małe lub żadne poczucie winy,
- umieją sprytnie, a nawet bez ponoszenia konsekwencji wybrnąć z sytuacji,
- wobec dorosłych mogą być niegrzeczne lub wskazywać przesadnie udawaną grzeczność.

Wszystkie te postawy nie są mile widziane i pochwalane przez opiekunów, rodziców i nauczycieli. Wspólnym wysiłkiem należy podjąć działania, aby dzieci wystrzegały się złych zachowań a dorastały w atmosferze miłości i życzliwości.

Opracowała: mgr Grażyna Gałowska